

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4623/2020
15.10.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Браниславе Апостоловић, председника већа, Бранислава Босиљковића и Данијеле Николић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Никола Тадић адвокат из ..., против тужене Републике Србије - Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради накнаде материјалне и нематеријалне штете, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 32/20 од 14.05.2020. године, у седници већа одржаној дана 15.10.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиле изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 32/20 од 14.05.2020. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 858/2015 од 09.05.2019. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења родитељског старања у временском периоду од 06.09.1948. године до 12.06.1950. године исплати тужилу износ од 1.800.000,00 динара са затезном каматом од 09.05.2019. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде под претњом принудног извршња. Ставом другим изреке, делимично је одбијен тужбени захтев којим је тужила тражила да се обавезе тужена на исплату накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења родитељског старања у временском периоду од 06.09.1948. године до 12.06.1950. године у износу од још 8.200.000,00 динара са затезном каматом од 09.05.2019. године до исплате. Ставом трећим изреке, делимично је одбијен тужбени захтев којим је тужила тражила да се обавезе тужена на исплату накнаде материјалне и нематеријалне штете у укупном износу од 48.116.947,00 динара, са затезном каматом на новчане износе материјалне и нематеријалне штете по различитим основима наведеним у овом ставу изреке почев од 09.05.2019. године до исплате. Ставом четвртим изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 32/20 од 14.05.2020. године, ставом првим изреке, потврђена је пресуда Вишег суда у Београду П 858/2015 од 09.05.2019. године у првом, другом и трећем ставу изреке. Ставом другим изреке, укинута је

решење о трошковима поступка садржано у четвртом ставу изреке пресуде П 858/2015 од 09.05.2019. године. Ставом трећим изреке, одбијени су као неосновани захтеви тужиле и тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилца је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Одлучујући о изјављеној ревизији, на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да тужилца ревизија није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Битне повреде одредаба парничног поступка из тачке 5. и тачке 12. става 2. наведеног члана, на које се тужилца позива у ревизији, законом нису предвиђене као разлози за овај ванредни правни лек (члан 407. став 1. тачка 2. ЗПП).

Према утврђеном чињеничном стању, тужилца је ћерка покојне ББ (умрле ...2005. године). Тужилца мајка налазила се у истражном затвору од 06.09.1948. године до 10.06.1950. године зато што јој је било стављено на терет да је као помагач извршила кривично дело из члана 29. став 4. тада важећег Закона о војним кривичним делима. У време када је њена мајка била лишена слободе тужилца је имала 11 година. Тужилца је од 1945. године, након развода брака њених родитеља, живела са мајком. Отац и старији брат тужилце у то време су живели у иностранству. Пошто је њена мајка лишена слободе тужилца је иселена из стана. Од тада па све до повратка оца из иностранства, око пет месеци пре ослобађања мајке из затвора, живела је код више особа које су је помагале, кријући се како тим особама не би створила проблеме код власти. Правноснажним решењем Вишег суда у Београду Рех 331/2012 од 25.11.2013. године покојна ББ је рехабилитована и утврђено да је, због неоснованог лишења слободе у периоду од 06.09.1948. године до 10.06.1950. године, била жртва прогона и насиља из политичких и идеолошких разлога. Тужилца није у вансудском поступку закључила споразум о рехабилитационом обештећењу.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су у овом спору правилно применили материјално право.

Нижестепени судови су правилном применом члана 21. став 1. и члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник Републике Србије“, број 92/11) закључили да тужилца, као лице из члана 7. тачка 5. наведеног закона, након извршене рехабилитације сада покојне ББ има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе њене мајке, јер је у том временском периоду живела без њеног родитељског старања. Висину новчане накнаде за овај вид нематеријалне штете судови су одредили водећи рачуна о свим околностима случаја - узрасту тужилце у време када је њена мајка била лишена слободе, дужини временског периода у којем је тужилца живела и расла без родитељског старања и условима у којима је живела до ослобађања мајке из истражног затвора. Досуђени износ, и по налажењу ревизијског суда, тужилци пружа задовољење за душевне болове које је трпела а виши износ накнаде по том основу погодовао би тежњама које нису спојиве са природом и друштвеном сврхом новчане накнаде нематеријалне штете (члан 200. став 2. Закона о облигационим односима).

У том контексту нису основани наводи ревизије да је погрешно примењено материјално право и да је тужилји требало досудити виши износ новчане накнаде за душевне болове. Одређивање накнаде нематеријалне штете за душевне болове због неоснованог лишења слободе је индивидуално и зависи од околности сваког конкретног случаја. Због тога се тужилжа не може основано позивати на правноснажне пресуде којима су другим лицима из члана 7. тачка 5. Закона о рехабилитацији досуђени виши износи накнаде штете за душевне болове због лишења слободе њихових родитеља, јер се не ради о истим чињеничним ситуацијама.

Законом о рехабилитацији није предвиђено право трећих лица на накнаду нематеријалне штете за претрпљени страх, али су нижестепени судови у овом спору, приликом одређивања новчане накнаде за душевне болове због лишења слободе тужилжине мајке, узели у обзир и тај психички осећај тужилје у склопу свих услова у којима је живела и расла за време док јој се мајка налазила у истражном затвору. С тим у вези тужилжа се у ревизији неосновано позива на одлуку Уставног суда Уж 6424/2015 од 18.10.2018. године. Наведеном одлуком Уставни суд је одлучивао о уставној жалби рехабилитованог лица, којем у судском поступку није признато посебно право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене физичке болове и страх, тако да не постоји чињенични и правни идентитет са овим спором у којем накнаду штете за претрпљени страх потражује лице из члана 7. тачка 5. Закона о рехабилитацији, а не рехабилитовано лице.

Законом о рехабилитацији су посебно предвиђена права рехабилитованих лица и права других лица. Реч је о посебном закону у односу на Закон о облигационим односима у погледу регулисања права на обештећење за материјалну и нематеријалну штету (рехабилитационо обештећење), којим је прописан круг лица који имају одређена права по том основу и обим тих права. Наведеним законом (члан 20. став 1. и члан 26. став 1) изричито је прописано да право на накнаду материјалне штете због повреде права и слобода имају рехабилитована лица, док то право није предвиђено и за друга лица. Тужилжа је ћерка рехабилитованог лица, умрлог пре ступања на снагу Закона о рехабилитацији, и зато нема право на накнаду тражене материјалне штете.

Због тога нису основани наводи тужилжине ревизије о погрешној примени материјалног права учињене пропустом нижестепених судова да примене одредбе Конвенције Уједињених Нација против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни и поступака („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори“ број 9/91 и „Службени лист Србије и Црне Горе - Међународни уговори“ број 16/05 и 2/06), одредбе Устава Републике Србије и Закона о облигационим односима, односно Законика о кривичном поступку.

Из одредбе члана 14. став 1. Конвенције Уједињених Нација произилази да титулари права на обештећење због тортуре могу бити и друга лица, али само у случају када је смрт жртве непосредно наступила од последица акта тортуре, што овде није случај. Осим тога, тужилжа у овом спору накнаду материјалне штете није ни тражила због повреде психичког и физичког интегритета рехабилитованог лица, насталих као последица акта тортуре. Законом о рехабилитацији изричито је одређен основ и обим права на рехабилитационо обештећење, као и круг лица којима одређена права припадају, због чега нема места проширивању тих права по правилима о наслеђивању и правном следбеништву. Одредбе наведеног закона меродавне су за одлучивање о

праву наследника рехабилитованог лица на накнаду штете (рехабилитационо обештећење), које су судови и применили у овом случају, а не одредбе Законика о кривичном поступку којим је уређен поступак за накнаду штете, рехабилитацију и остваривање других права лица неоправдано осуђених и неосновано лишених слободе.

Сходно изложеном, на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Председник већа - судија
Бранислава Апостоловић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић